

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

KAJ VSE JE V POROČILU ZA V. KONGRES ZZB NOVJ

Za peti kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, ki je sklicam v času proslavljanja jubilejne dvajsetletnice zmage protifašističnih sil nad fašističnimi napadalci, je bilo sestavljeno in tiskano obširno poročilo o delu zveznega odbora in o aktivnosti ZZB NOV. Vsestranska dejavnost Zveze je v poročilu utemeljena z mnogimi statističnimi podatki in tabelami. Podatkov je zelo veliko in prav je, da se vsaj z nekaterimi od teh seznanijo tudi naši bralci.

- Ogledalo poštenosti**
Beograd ima 393 trgovskih potnikov, od katerih pa se jih je kar 210 v nedavni minulosti hranilo in oblačilo na državne stroške v Sremski Mitrovici, Požarevcu, Zemunu in drugih krajih, kjer so vzgojno-poboljševalne ustanove. Novi Sad, na primer, dokaj zastaja v takih strokovnih trgovskih potnikih, saj jih je izmed 189, kolikor jih imajo, bilo v zaporu samo 59.
Delo — 14. IX. 1965
- Čeprav jih je 200 manj**
In spet primer iz Maribora: boljša organizacija dela in uvajanje sodobnejših tehnoloških postopkov sta omogočila, da kolektiv dosega enake proizvodne rezultate kot v prejšnjem obdobju. Čeprav se je število zaposlenih zmanjšalo za 200.
Delavska enotnost — 9. IX. 1965
- Poročilo pripravljajo strokovnjaki**
Ce sodimo po pripravah, bo šesti kongres SZDL Bosne in Hercegovine najtemeljiteje analiziral in ocenil ne samo razvoj republike, pač pa tudi vzroke zaostajanja na posameznih področjih življenja. Sprito dejstva, da v pripravah sodeluje nad 500 znanstvenih, gospodarskih in družbenih delavcev, se lahko oceni vrednost gradiva, analiz in predlogov, o katerih bodo delegati razpravljali in sklepali.
Politika — 13. IX. 1965
- Le za srednji kos kruha**
Ce ne bi letos pšenica na površinah, ki jih poplave niso prizadele, res dobro obrodila, bi bil skupni pridelek izredno nizek. Tako pa je s 3.440.000 tonami le za 7 odstotkov manjši od lanskega (3.760.000 ton), ki pa je bil kvalitativno zelo slab, tako da smo morali del pšenice pokriti: v primerjavi z znano rekordno letino 1959, ki je dala 4.120.000 ton pšenice, pa seveda letošnji pridelek zaostaja za 17 odstotkov.
Delo — 11. IX. 1965
- Iz nič 170 odstotkov**
Stošestindvajset delovnih organizacij v Črni gori postuje z izboljšanimi, v katerih je zaposlenih približno 5.000 delavcev. Tri kolektivni ne bodo mogli povečati osebnih dohodkov. Dostojni niso v teh organizacijah storaj ritč ukrepanj, da bi se kolikor-toliko izboljšali.
Delo — 11. IX. 1965

SLOVO OD HEROJA

Na pokopališču na Zalah so se v ponedeljek popoldne sklonile zastave nad krsto narodnega heroja Jožeta Klanjske Vasje, ki ga je neizprosna smrt ugrabila iz naše srede v najlepših moških letih. Velika množica je spremila na zadnjo pot junaka, čigar ime je tako tesno povezano z zgodovino narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem, zlasti pa z legendarnim pohodom slavne 14. divizije na Stajersko. Borcem je ostal v spomenu ne samo kot spreten komandant, ki je bil zmeraj tam, kjer je bilo najhujše, temveč tudi kot tovariš, kot človek. Zato jih je smrt tovariša Vasje hudo prizadela, kakor je prizadela tudi vse druge ljudi, ki so ga poznali.

Pokojnikov spomin je med prvimi počastil predsednik ZZB NOV Jugoslavije tovariš Aleksander Ranković, ki je poslal njegovi materi tole sožalno brzojavko:

«Vest o nenadni smrti vašega sina Jožeta Klanjske Vasje, člana ZZB NOV Jugoslavije, slavnega komandanta 14. proletarske divizije, borca socialistične revolucije in narodnega heroja, je pretresla nas vse, njegove vojne tovariše, ki nam bosta njegova hrabrost in zvestoba boju za socializem ostali v trajnem spomnu. — V imenu zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in v svojem osebnem imenu vam izražam v bolesti za pokojnim Jožetom globoko sožalje.»

Pokojnikovi materi je poslal sožalno brzojavko tudi predsednik ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka:

«Ob prerani smrti vašega dragega sina vam izrekam v imenu Zveze združenj borcev NOV Slovenije in v svojem imenu iskreno sožalje — Lik Vasje, znanega komandanta 14. divizije, nam bo ostal trajno v spomnu. Njegova smrt bo zapustila v naših vrstah veliko vrzel.»

(Nekrolog o pokojniku objavljamo na 6. strani.)

- šale razmere, a po drugi plati je v zadnjih dveh mesecih večje število delovnih organizacij zvišalo osebne dohodeke tudi do 170 odstotkov.**
Borba — 15. IX. 1965
- Zdravniki so odšli na deželo**
V Makedoniji je sploh malo zdravnikov za očesne bolezni in še ti gredo raje v manjše kraje kot pa v Skopje, kjer nimajo nobenega. To pa v glavnem zaradi ptiča. Ptiča specialista v zdravstvenem domu v Skopju znaša okoli 85.000 dinarjev, a v manjših krajih lahko gubi zdravnik za očesne bolezni tudi do 200.000 dinarjev mesečno.
Borba — 16. IX. 1965
- Nočejo stanovanj**
Čeprav je v Zrenjaninu velko pomanjkanje stanovanj, ni gradbeno-industrijski kombinat «Banat», ki mu je poverjena industrijska gradnja stanovanj, že od 26. julija do danes prodal niti enega stanovanja. Trenutno ima 237 stanovanj, ki zamažajo na kupca.
Borba — 9. IX. 1965
- Oderuštvo pri varjenju**
Nosilec traktorja so dali zvariti Zavodu za varjenje SRS. To je stalo 12.000 dinarjev, po reklamaciji pa — 121.000 dinarjev. Da bodo tudi drugi razumeli, da gre za nenavadno ceno, moramo pripisati, da je navedeni del novoveč stal pri Agrotehniku — ko so ga še imeli — 121.750 dinarjev.
Delavska enotnost — 9. IX. 1965
- Zopet neupravičeno dviganje cen**
Med podjetji, ki niso upoštevala uredbe o oblikovanju cen zbiramo uredbe o trgovanju, je tudi v Ljubljani na Dolenskem. Senat okrožnega gospodarskega sodišča v Ljubljani je kaznoval podjetje za 900.000 dinarjev. Direktor podjetja Vladimir Hieršič mora plačati 40.000 din, šef komercijala German Lamovešek pa 50.000 dinarjev denarne globe.
Delo — 9. IX. 1965

V času od prejšnjega kongresa, ki je bil 28. VI. 1961, pa do danes ni prišlo do bistvenih sprememb v številu članstva združenj borcev in združenj

znavalnine je 62 družinam narodnih herojev. V BiH so v letu 1964 podelili 2112 republiških in 1348 občinskih priznavalnin, v Črni gori prejema priznavalnine je 109 udeležencev NOB, a v Makedoniji 289.

Precej obsežno je poglavje, ki govori o vojaških vojnih invalidih in njihovih zakonitih pravicah, za katerih izboljšanje se je zvezni odbor ZZB NOV res močno zavzemal. Konec leta 1964 je bilo v Jugoslaviji že 118.278 osebnih invalidov. Od tega jih je 21.000 iz prve in 84.398 iz druge svetovne vojne, mirovnih invalidov pa je 15.880.

Iz podatkov o otrocih padlih borcev izvemo, da je po drugi svetovni vojni bilo 283.000 teh otrok in da se jih sedaj šola le še 13.615. Vsi drugi so namreč že preskrbljeni.

Ko takole človek prebira poročilo, ki v njem kar mrgoli številčnih podatkov in naštevajta uspehov raznih dejavnosti, se spozna, kako obsežna je aktivnost ZZB NOV in kako pomembni so uspehi izvajanja sklepov prejšnjega kongresa. Med te in take podatke sodi tudi tale ugotovitev:

Aktivnost organizacij borcev pri reševanju stanovanjskega problema so z velikim razumevanjem podprli tudi organi oblasti in drugi družbeni činitelji. V času od 1960. do 1963. leta je bilo od 27.138 potrebnih stanovanj za borce dograjenih 22.761 in to v Srbiji 5622, v Hrvaški 4560, v Sloveniji 6091, v Bosni in Hercegovini 5383, v Makedoniji 706 in v Črni gori 399.

Povsem napačno bi bilo domnevati, da pri tako obsežni in vsestranski dejavnosti ne bi bilo nobenih pomanjkljivosti in napak, zato je tudi razumljivo, da je od januarja 1962 do decembra 1964 prejel zvezni odbor 11.263 pritožb, od tega iz Slovenije samo 381.

Zelo obširno je nato tretje poglavje, ki govori o negovanju in razvijanju tradicij NOB, in četrto, v katerem je zajeta vo-

jaška strokovna vzgoja rezervnih oficirjev in podoficirjev. Podrobno je dalje opisano tudi sodelovanje ZZB NOV z narodnimi in mednarodnimi organizacijami borcev.

V predzadnjem poglavju je opisana dejavnost časopisno založniške ustanove «4. jul». Ker pa naj bi poročilo seznanilo de-

Pod predsedstvom Aleksandra Rankovića je predsedstvo Zveze združenj borcev NOVJ obravnavalo priprave na V. kongres, ki se bo začel 28. septembra v Sarajevu. Razen tega je obravnavalo tudi poročila o nekaterih socialno ekonomskih problemih udeležencev NOV v zvezi z izvajanjem gospodarske reforme.

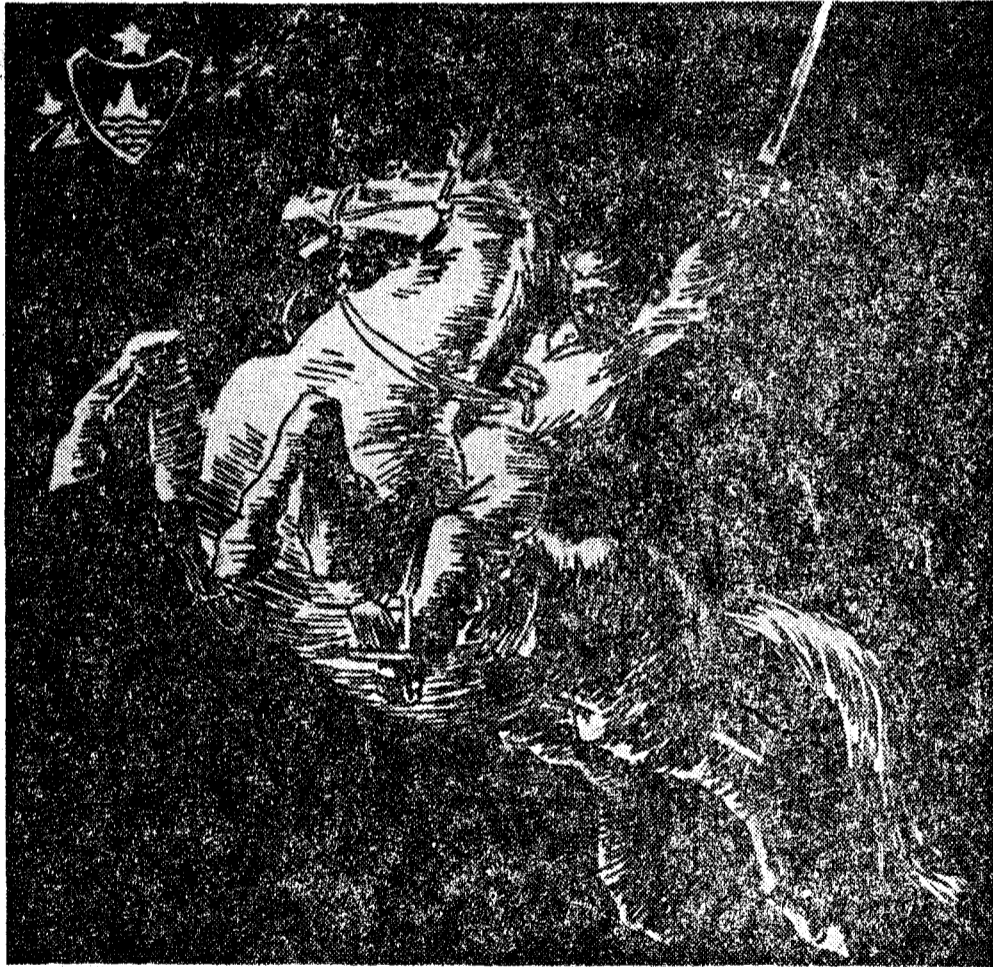
Predsedstvo je sprejelo poročilo o dosedanjem povečanju pokojninskih in invalidskih prejemkov borcev v zvezi z uporabo novih ukrepov in se postavilo na stališče, da bi bilo treba še podrobneje analizirati in spremljati materialni položaj udeležencev vojne, da bi ga uskladili z drugimi materialnimi gibanji, kakor to zahteva reforma sistema gospodarjenja. Treba bo zlasti proučiti položaj

tistih kategorij borcev, ki so razmeroma najbolj neugodnem položaju.

Na seji so poudarili, da ZIS in skupnost socialnega zavarovanja v sodelovanju z drugimi pristojnimi zveznimi organi že pripravljata določene analize in ukrepe, po katerih bodo zakonski predpisi udeležencev NOV obravnavali ugodneje. Treba je pričakovati, a to je v skladu z sprejetimi zakonskimi akti, da bodo udeleženci NOV v začetku prihodnjega leta dobili določena materialna nadomestila.

Predsedstvo je priporočilo organizacijam borcev, naj skupaj s pristojnimi organi v republikah in komunah posebej podrobno proučujejo uporabo zakona o pokojninskem zavarovanju in drugih predpisov, ki jih pripravljajo zvezni organi v zvezi z materialnim položajem borcev. Organizacije borcev naj bi se tudi bolj vključile v razprave in delo v zvezi z novim sistemom financiranja stanovanjske graditve.

Potem ko je proučilo poročilo o olajšavah v potniškem prometu, ki jih uživajo vojaški vojni invalidi in nosilci odlikovanj, se predsedstvo ni strinjalo s predlogom, naj bi te olajšave odpravili oziroma zamenjali z denarnimi dodatki. Postavilo se je na stališče, naj te olajšave ostanejo nespremenjene.

Naše osvobodilno gibanje se je zlasti po kapitulaciji Italije dvignilo na konja in izvihralo od zmage do zmage k dokončni osvoboditvi. To je simbolično upodobil tudi slikar-partizan Nikola Pirnat.

OBČANOVA BELEŽNICA

Kdor je gledal na televizijskih zaslonih (te vrstice pa so namenjene predvsem tistim, ki niso videli) v nedeljo, 12. septembra zvečer v televizijskem dnevniku poročilo novinarja iz okolice Sabca v Srbiji, se je brez dvoma moral zgroziti ...

● Poročevalec je namreč opisal položaj na tržišču s prašiči, katerim grozi popolno uničenje. Pa ne zaradi tega, ker bi razsajala kaka bolezen ali pa epidemija, pač pa iz preproste razloga, ker prašiči nimajo ustrezne cene in jih kmetje raje pokoljejo, kot pa da bi čakali na milost Zakaž?

● Kmetje in vsa skupnost so se močno potrudili (prvi s kooperacijo, družba pa z velikimi vsotami investicij), da bi prašiče redili in ustvarili solidno številčno bazo. Toda zdaj, ko so prašiče zredili, le-teh ne morejo prodati, pa čeprav jim je zadržga pred začetkom kooperacije je jamčila odkup in tudi ceno. Zdaj pa zadržga izsiljujejo in pravijo, da če jim kmetje prodajajo prašiče ceneje, kot pa so se bili domenili, jih bodo odkupili, sicer pa ne.

No, in ta začarani krog ima svoj epilog v tem, da kmetje raje

koljejo prašiče in pravijo, da bo čez leto dni spet velika kriza na področju zveze in prodaje prašičev.

Zgodba, močno skrčena, je vsekakor neverjetna. Zveni namreč popolnoma v nasprotju z našimi prizadevanji za dvig živilskega fonda; podobna pa je prav otroškim postopkom, otroški igri z ognjem.

Alli je možno, da nastajajo na tržišču taki ekscesi, ki v nobenem primeru nimajo ekonomskega opravičila, saj smo še daleč od tega, da bi lahko gledali številja živine bili zadovoljni.

Podoben položaj je bil — če se dobro spominjamo — pred leti tudi z govejo živino in komaj zdaj nekako spet prihajamo na raven stalaža izpred nekaj let.

V našem kmetijstvu dejansko marsikaj ni v redu. Ali bolje rečeno: mnogo je nesmotnosti in kdajpakdaj takih odločitev, ki so vse prej kot pametne in pravilne.

Ob vsem tem se človeku vsiljuje vprašanje: **●** Ali nas te nekatere nepravilnosti niso prav nič izučile? Ali ne govorimo, da se človek na napakah uči? Prav bi bilo, če bi se ...

Gospodarska reforma bo morala postaviti tudi te reči na tisto mesto, ki jim gre. Ni nobenega dvoma, da imamo v kmetijstvu še toliko notranjih rezerv, kot jih morebiti v drugih vejah našega gospodarstva nimamo. Mislilim namreč na podjetja in delovne organizacije s področja industrije.

Konec koncev pa bi se še vprašali: **●** Kdo je odgovoren, da se take reči dogajajo? Se več — da se ponavljajo?

Dostojni se nismo slišali kakega tehnikejšega odgovora. Toda občani tak odgovor pričakujejo, saj jih ne moremo prepustiti na milost nekaterim ljudem, ki se dobesedno poigravajo z družbeno lastnino in zapravljajo ne le naš ugled, marveč tudi težke milijarde našega skupnega denarja ...

Primer iz Sabca je dovolj zgovoren. Gotovo je, da so podobne razmere tudi drugje, le da ne vemo za to. Primer pa je naposled tudi poučen.

Naučimo se nekaj iz tega! IZTOK AUSEC

Nesmotnost

odkupovalcev. Povpraševanje pravijo, da je precej manjše od ponudbe in slednjije kilogram prašiča — žive teže — velja v Mačvi toliko kot kilogram paradiznika!

Kako je prišlo do tega? **●** Kmetje in vsa skupnost so se močno potrudili (prvi s kooperacijo, družba pa z velikimi vsotami investicij), da bi prašiče redili in ustvarili solidno številčno bazo. Toda zdaj, ko so prašiče zredili, le-teh ne morejo prodati, pa čeprav jim je zadržga pred začetkom kooperacije je jamčila odkup in tudi ceno. Zdaj pa zadržga izsiljujejo in pravijo, da če jim kmetje prodajajo prašiče ceneje, kot pa so se bili domenili, jih bodo odkupili, sicer pa ne.

No, in ta začarani krog ima svoj epilog v tem, da kmetje raje

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Vojaško zanimivosti

Zvijaze v diverzantskih in sabotaznih akcijah

Kako hitro leti skozi zrak padalec z zaprtim padalom?

Ko padalec izskoči iz letala, ne leti navpično niti vodoravno, temveč po balistični paraboli...

Največja hitrost, ki jo lahko doseže padalec z zaprtim padalom, je odvisna od padalčeve teže, gostote zraka in lege padalčevega telesa med padanjem.

Na večjih višinah je hitrost precej večja. To pa zato, ker je tam zrak redkejši. Tako na primer bo znašala hitrost na višini 14.000 metrov (po 21 sekundah padanja) 102 metra na sekundo.

Pri skokih iz tolikšnih višin padalec groze dve nevarnosti: mrz in pomanjkanje kisika. Vedeči je namreč treba, da znaša temperatura na višini 12.000 metrov - 55 stopinj, na višini 7500 metrov - 34, na višini 4500 metrov pa še vedno - 14 stopinj Celzija.

Novo vrste orožja za boj s partizani

Oborožene sile ZDA, ki so že globoko zabredle v boj z narodnoosvobodilnimi gibanji v raznih državah, posvečajo čedalje večjo pozornost novim vrstam orožja za boj s partizani.

Ameriški družbi General Electric so naročili, naj skonstruirajo in izdelajo nov šestcevni letalski mitraljez kal. 7,62 mm, ki bi na minuto izstrelil 6.000 nabojev.

Poveljstvo za raziskovanje in razvoj pehotne oborožitve preizkuša tudi nove bombe, ki naj bi jih letala spuščala po več tisoč skupaj.

S helikoptersko oborožitvijo tudi niso zadovoljni in zato preizkuša nove rakete, ki so debele le štiri centimetre in ki naj bi jih helikopterji izstreljevali kar v rahalih strokovnjaki pričakujejo, da bodo nove rakete učinkovite tudi v boju z oklopnimi bojnimi vozili.

Kaj so beta žarki?

Beta žarki so ena izmed vrst jedrskega sevanja, njihova prebojnost pa je v primerjavi z drugimi vrstami radioaktivnega sevanja (gama sevanje, nevtronsko sevanje) precej šibkejša.

Koža, na katero delujejo beta žarki, najprej pordeči, nato pa nastanejo rane. Pred beta žarki v precejšnji meri varuje že obleka, še bolj pa posebne zaščitne obleke in plinske maske.

Zamenjava bazuk

V ameriško vojsko so že uvedli težki reaktivni metalec »M-67«, hkrati s tem pa so iz oborožitve izločili bazuke. Novo orožje je težko 16 kg in lahko izstreliti pet min na minuto, toda po izstrelitvi teh petih min mora petnajst minut mirovati in se hladiti.

Mine so težke po 4,2 kg, izstrele pa jih z začetno hitrostjo 22 metrov na sekundo. Čeprav lahko lete do 2100 metrov daleč, so najuspešnejše na razdaljah do 400 metrov.

Nemški oficir minira kino dvorano na Opčinah

Zanimive so tudi diverzantske akcije, ki jih je v Trstu organiziral obveščevalni center 9. korpusa NOVJ. V vseh teh primerih je šlo za enega samega diverzanta, preoblečenega v uniformo nemškega oficirja.

Obveščevalni organi korpusa so ga oskrbeli ne le z uniformo, temveč tudi z ustreznimi listinami. Ko so zvedeli, da kino na Opčinah daje predstave le za pripadnike nemške vojske,

so Mihajlu poverili nalogo, naj vzame pet kilogramov eksploziva in razstreliva. To je tudi storil. Eksplozija je dvorano hudo poškodovala, pod ruševinami pa je ostalo kakih 150 nemških oficirjev in vojakov.

Kmalu potem mu je obveščevalni center korpusa zaupal novo nalogo. V uniformi nemškega oficirja in s temu ustrežno legitimacijo naj bi ponovno odšel v Trst, da bi miniral hotel, v katerem so se zbirali nemški oficirji, med njimi tudi oni, ki so vodili operacije proti enotam NOVJ na ozemlju Slovenskega Primorja in Istre.

Restavracija je bila skoraj povsem uničena, v ruševinah pa je smrt doletela kakih osemdeset nemških oficirjev. Mihajlo se je prek partizanskih zvez še isto noč vrnil na osvobojeno ozemlje.

Partizanski borci so se pogosto preoblekli tudi v uniforme pripadnikov italijanskih enot. Znan je primer, ko je 17. oktobra 1942. leta skupina primorskih borcev, preoblečenih v italijanske uniforme, nemoteno vdrila med italijanske vojake, ki so bili v neki baraki v bližini Kromberka.

Ukradeni nemški arhiv v Gorici

Zelo uspešno diverzantsko akcijo pa je Mihajlo izvedel tudi v Gorici. Takrat je Nemcem sila spretno izmaknil z njihovega kamiona vojaški arhiv.

Ko je bil konec oktobra 1944. leta v Gorici, je opazil, kako se je v njegovi bližini zaustavila nemška kolona z oklopnimi avtomobili in enim kamionom. Tedaj mu je v glavo šnila misel, da bi jim ukradel arhiv. Po hitel je v stransko ulico in si tam »sposodil« najbližji osebni avtomobil. Z njim se je odpravil v glavno ulico, kjer je stala kolona. Ustavil se je zraven kamiona in ukazal nemškemu spremljevalcu vojnega arhiva, naj ga nemudoma prelože v njegov avto.

Partizani v italijanskih uniformah

Omenjeni primeri dokazujejo, kako zelo pomembno utegne biti, če dobro poznamo sovražnika, njegov jezik, navade in razmere v njegovih garnizijah.

Da bi dosegli uspeh, je treba te akcije natančno planirati in ne pozabiti na nobeno podrobnost. Odlučilnega pomena pa utegne biti tudi ustrezno izbrana oseba. Vsaka najmanjša napaka pri tem lahko pripelje do popolnega neuspeha akcije.

Pripadniki narodne zaščite v Ljubljani, ki so se prav tako preoblekli v italijanske uniforme, pa so se 29. marca 1943 pripeljali s kamionom pred finančno direkcijo v mestnem središču, ki je bila v neposredni bližini karabinjerskega poveljstva. Nato so hladnokrvno vstopili v stavbo in pobrali 45 pušk, precej municije, plinskih mask in uniform. Ko so to opravili, so se s kamionom odpeljali in se vrnili v svojo bazo.

Mehdi Gusjenov-Mihajlo se je rodil v Bakuju. Pri Stalingradu so ga Nemci ujeli in vtaknili v svojo kvintinsko vojsko, toda februarja 1944 jim je Mihajlo usel in se vključil v 1. (rusko) četo 1. bataljona Gradnikove brigade. Padel je 2. novembra 1944 v Vitovljah nad Vipavsko dolino.

Borba z dne 6. junija 1955. Izvirno poročilo je v arhivu CK ZKS pod številko 192/120.

V PRIHODNI ŠTEVILKI:

Tri uspešne diverzije na istem letališču - Diverzant Ivan Hariš kot železničar

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Tovariš Ivo Sirk iz Goriških Brd nam je o fotografiji, objavljeni v 34. številki TV 15, sporočil: »Tovariši na sliki so pripadniki 2. Beneškega bataljona, ki je bil v sklopu operativnega štaba za zahodno Primorsko. Prvi z desne stoji Oskar Obidič, v sredini je Alojz Bordon (padel 28. 4. 1945 pri Semetru ob Nadiži), tretji pa je Alfonz Gabrijelčič. Prvi desni, ki leži, je Ivan Markočič, poleg njega pa je Ivo Sirk. — Današnja fotografija je dokaj slaba. Kljub temu poizkusite razbrati, kdaj in kje je nastala. Morda vam bo v pomoč domneva, da njen nastanek sega v pomlad 1944.

BOJNI VZKLIKI

Stara kozaška plemena so pripadala uralsko-altajski jezikovni skupini in so kasneje prevzela ruski jezik. Sta pa dve njihovi besedi, ki ju še dandanes vsakdo pozna. Gre za besedi, ki ju vzklikajo v vsaki vojni. To sta »Hu-Raj«, ki ju navadno izgovarjajo kot »hura« in ki bi ju lahko prevedli z »naprej«.

To pa ni edini bojni krik na svetu. Kadarkoli so se grški hopliti spuščali v boj, so vzklicali »alala«. Iz tega bojnega klika je kasneje nastal lovski vzklík »halali!«.

V bojih so vojsčaki vpili na ves glas, čeprav so v zadnjih stoletjih puške in topovi povzročili mnogo več hrupa kot pa njihovo vpitje.

Prvi bojni vzklík, ki ga omenjajo pisani zgodovinski viri, bomo našli v svetem pismu. Izraelski vojskovodja Gedeon je pred nekim bojem naročil svojim vojakom: »Ko bom za trobil, zatrobite še vi, nato pa vpijte: »Za Boga in za Gedeona!«

Tacit piše, da so rimski legionarji, ko so odhajali v boj, na ves glas kričali. Ne omenja pa, kaj so vpili.

Nedvomno je cilj vseh bojnih krikov isti: z njimi naj bi opogumili vojsčake, hkrati pa prestrašili sovražnike. Bili pa so tudi razpoznavni znak med bitko.

Prvi bojni krik, ki ga je francoska vojska zgodovinsko zabeležila, je bil križarski »Diex li volt!« (»To hoče Bog!«). Kasneje so francoski bojovniki kričali »Francija! Francija!«, dokler ni Henrik IV. uvedel bojnega klika »Živel kralj!«, kar so uporabljali vse do francoske revolucije.

Kaže, da so nekateri te kri-

ke zlorabljali, saj v nasprotnem primeru 1534. leta ne bi bilo treba dati ukaza, da bodo vsakomur, ki ju bojne krike zlorabil, preluknjali jezik z razbeljenim železom.

Tudi posamezni polki so imeli vsak svoje bojne vzklíke. Tako sta 6. novembra 1792. leta polka iz Navare in Auvergna zmagovala, medtem ko so njuni vojsčaki kričali: »Naprej, pogumna Navara!« in »naprej, Auvergne brez vsakih napak!«

Angleži, o katerih je znano, da zelo mnogo dajo na tradicijo, so dolgo uporabljali stari normanski klic »Dieu Ayde!« (»Bog pomagaj!«), kasneje pa so njihovi glasniki vzklíkali v francoskem jeziku razpoznavni znak »Bog in moja pravica!«

Se sedaj pa so se pri škotskih plemenih ohranili mnogi bojni vzklíki, ki jih uporabljajo pri raznih športnih prireditvah. Naj omenimo še japonski »banzaj!«, indijski »vup hu!«, španski »san Iago!«, nemški »vorwärts!«, druge pa izpustimo, saj jih je preveč. Ni ljudstva, ki ne bi imelo svojih vzklíkov, in boja, v katerem ne bi uporabljali teh vzklíkov.

Se sedaj pa so se pri škotskih plemenih ohranili mnogi bojni vzklíki, ki jih uporabljajo pri raznih športnih prireditvah.

Naj omenimo še japonski »banzaj!«, indijski »vup hu!«, španski »san Iago!«, nemški »vorwärts!«, druge pa izpustimo, saj jih je preveč. Ni ljudstva, ki ne bi imelo svojih vzklíkov, in boja, v katerem ne bi uporabljali teh vzklíkov.

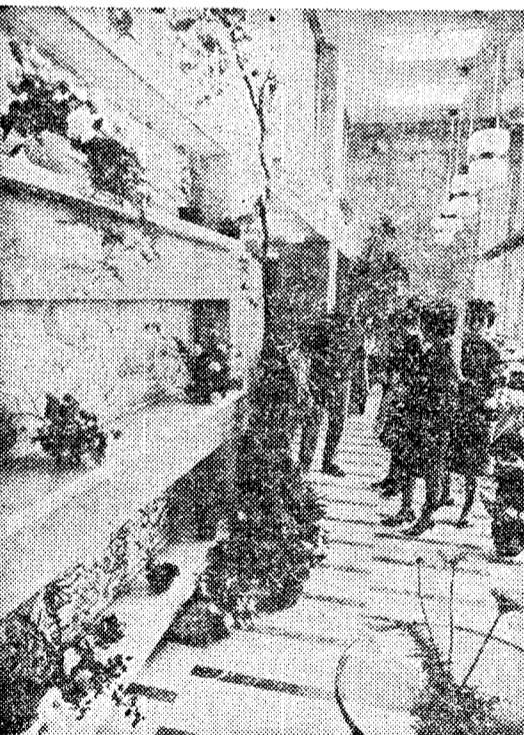
Kdo je bil resnični diverzant?

Od vsega začetka sem z veseljem čitala TV 15. Stvari, ki so bile napisane, sem imela za resnične zgodovinske dogodke, ki so jih opisovali preživeli borci. Kar sem pa čitala v TV 15 z dne 7. septembra 1965 pod naslovom »Zvijaze v diverzantskih in sabotaznih akcijah«, me je presenetilo. Na koncu članka pod opombo 1) Podobno diverzantsko akcijo je izvedel miner 31. divizije Marko Kališnik itd., je neresničen podatek.

To postojanko je uničila dne 18. septembra 1944 skojevanka Minka Rešek iz Selc.

Naj nekoliko opišem zadevo v zvezi z miniranjem postojanke. V letu 1944 so se člani grupe VDV povezali s člani SKOJ v Selcih. Vinko Naglič, ilegalno ime Kamen, član

VDV, je izdelal načrt, kako uničiti postojanko. Mladinka Minka Rešek je prevzela nalogo, da bo minirala obe postojanki naenkrat. Minka Rešek je bila stara 17 let, hči delavca, ki se je najprej zaposlila pri nemški žandarmeriji kot snažilka. Sklep, da se postojanki minirata, so sprejeli oziroma določili datum 18. septembra 1944 v zgodnjih jutranjih urah. Vinko Naglič je bil zadolžen, da pripravi »plastik« in tempirane detonatorje. Plastik so ponoči prinesli na dvorišče k vodnjaku, tako imenovani štirni. Kljub temu, da je bila ta dan nedelja, je Minka Rešek šla zgodaj zjutraj v postojanko čistit prostore. Plastik je imela razdeljen na dva dela po 5 kg, ki ga je vtihotapila v prostore na

imajo v mestu šest poslovalnic: na Titovi cesti, v pasaži nebotičnika, v Nazorjevi, Wolfovi in Copovi ul. ter ob Tromostovju. Pred dnevi so odprli na Titovi cesti nasproti »koczolca« že sedmi lokal za prodajo cvetja, ki je sodobnejši in lepši od dosedanjih. Tudi v njem bodo naročniki lahko dobili vsakovrstno cvetje in naročili moderne aranžmaje oz. vsa dela, ki sodijo v to stroko.

Ljubljanske CVETLIČARNE

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Fotografski posnetki potujejo skozi eter

Klasično aerofoto izvidništvo ima to veliko pomanjkljivost, da posnetki prihajajo v štab z veliko zamudo. Za dostavo in izdelavo vsakega posameznega posnetka potrebujejo po dve uri, za fotografske posnetke večjih pokrajin pa celo deset ur in več. Seveda pa v sedanjih razmerah, ko gre že za minute in sekunde, taka počasnost ni več dopustna.

Zakaj radiotelegrafija namesto televizije?

Proti koncu druge svetovne vojne, še bolj pa v povojnih letih, so hoteli skrajšati čas dostave aero posnetkov s pomočjo televizije. Na neko ameriško letalo so že 1945. leta vgradili televizijsko kamero in televizijski oddajnik. Ko je to izvidniško letalo krožilo nad ustreznim ozemljem, je oddajalo televizijske posnetke terena na ekrane, ki so jih imeli po več sto kilometrov oddaljeni štabi.

Kasneje so televizijsko prenašanje izvidniških podatkov še bolj izpopolnili. Kljub veliki hitrosti pa ima ta način tudi vrsto pomanjkljivosti. Ustreza za informativno opazovanje sovražniških sil, zlasti njegove tehnike, in za nadzor nad premiki svojih in sovražniških enot na bojišču, ni pa najboljši za raziskovanje zemljišča. Sprejem na televizijskih ekranih v štabih namreč ni veslej zadovoljiv, predvsem to velja ob slabem vremenu. Razen tega pa na sliki primanjkuje raznih drobnih podatkov, ki jih potrebujejo za dešifriranje. Slika pa je tudi le trenutna in je ni moč uporabljati kot dokument v operativni dokumentaciji.

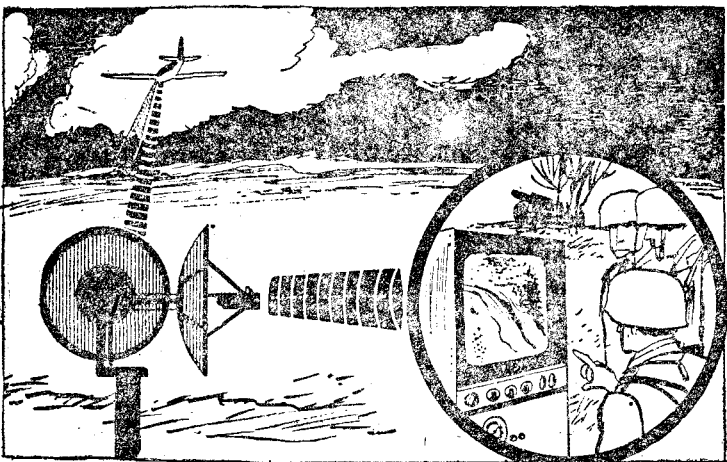
Po dolgotrajnih poskusih so odkrili nov način za hitro dostavo aerofoto posnetkov. Gre za dve kombinirani metodi. Natančno sliko dobe po metodi hitrega suhega fotografiranja — kserofotografije. Posnetke pa dostavljajo v štab po posebnem postopku, tako imenovani radiofotografiji.

Kserofotografijo (iz grških besed »kseros« — suh in »grafo« — pišem) sestavlja poseben trak, ki je širok več deset centimetrov in dolg več deset metrov in ki teče skozi električno polje — dve plošči z napetostjo nekaj deset tisoč voltov. Naelekttrizirani trak drsi skozi fotografsko kamero, kjer je izpostavljen delovanju svetlobe prek objektivna.

Svetlobni žarki glede na svojo jakost povzročajo praznitve na posameznih točkah traku. Tako dobe latentno sliko, sestavljeno iz drobnih zrn z večjo ali manjšo električno intenzite-

to. Medsebojna razporeditev in gostota teh naelekttriziranih mikroskopsko drobnih zrn ustreza optični sliki v fotokameri.

Nato trak drsi skozi škatlo s prahom, katerega drobci imajo nasprotno električnost in ki se prilepijo na neosvetljene dele traku. Prah je črn in tako

dobimo na traku podobno sliko kot na klišeu.

Fotografija v pol minute

Postopek, ki smo ga opisali, je že precej star, njegov pomen pa se je spet povečal, odkar ga uporabljajo v aerofoto izvidništvu. Na sodobnih izvidniških letalih in projektilih imajo naprave za kserofotografiranje, s katerimi je moč doseči nenehno in ostro fotografiranje terena. Zraven teh naprav pa imajo še televizijskemu sprejemniku podobno napravo, v kateri s pomočjo tankega svetlobnega snopa »analizirajo« fotografijo.

Snop osvetli fotografijo in jo spreminja v elektromagnetske valove, katerih moč ustreza moči tonov na fotografiji. Te elektromagnetske impulze nemudoma prek radia dostavljajo v sprejemne postaje, ki so oddaljene več sto kilometrov. S pomočjo relednih postaj pa to razdaljo lahko povečajo na nekaj tisoč kilometrov.

Na sprejemnih postajah imajo naprave za opazovanje — televizijske ekrane — in naprave za izdelovanje in razmnoževanje fotografij. Na ekranu je moč,

kot v kinu, opazovati zemljišče, medtem ko je naprava za sprejem in izdelavo fotografij podobna kserofotografski napravi v letalu ali projektilu. Razlika je le v tem, da neprekinjene slike na traku ne povzročajo svetlobna slika z Zemlje, temveč snop elektronov, katerih moč

tem lahko razmnože v tolikih izvodih, kot jih pač potrebujejo operativne enote.

Barvni posnetki

To so le osnovna načela radiotelegrafskega prenašanja fotografij, medtem ko je dejansko vsa ta zadeva precej bolj zamotana.

Televizijske sprejemnike in naprave za izdelavo in razmnoževanje fotografij dodajajo tistim enotam in štabom, ki potrebujejo podatke z izvidniških letal ali projektilov. S tem dosežejo, da letala in projektili v čim krajšem času dostavljajo izvidniške podatke tja, kamor je potrebno.

Menijo, da bodo že v kratkem lahko prenašali na ta način tudi barvne fotografije, na katerih bo aerofoto dešifrant že v letalu označil vse potrebne objekte.

V zadnjem času je slišati, da bodo sistem radijskega fotografiranja tako zelo razvili, da ga bodo lahko uporabljali za sprejem in razpošiljanje podatkov z umetnih izvidniških satelitov. Ta postopek bodo najprej uporabljali za meteorološke potrebe. Z meteoroloških izvidniških satelitov bodo podatki prihajali v centralo, kjer bodo na ekranu imeli pregled nad oblačnostjo po vsem svetu.

Še prav posebej pomembni pa bodo taki sateliti za nadzorstvo nad pokrajinami, v katerih ima nasprotnik svoja oporišča.

Podpolkovnik
STEVAN SINDJELIČ

Ali so v starem in srednjem veku že poznali vojaške čine?

Za časa rodovske družbene ureditve, do vstopa barbarskih ljudstev v civilizacijo, so vojaškim enotam poveljevali starešine rodov, bratstev, plemen in plemenskih zvez. V tem času se pojavljajo dekadni sistem in zato so število vojakov v posameznih enotah začelo rasti. Tako je bilo v perzijski, spartanski, grški in še v številnih drugih vojskah.

V Rimu so vojski poveljevali kralji, kasneje pa konzuli, le v primeru izredne nevarnosti so izvolili diktatorja, ki je za pomočnika dobil komandanta konjenice — magister equitum.

V bizantinski državi je konjenici poveljeval magister equitum, pehoti pa magister peditum.

V srednjem veku so vojaškim enotam poveljevali administrativni in teritorialni starešine, poklicni oficirji pa so se pojavili šele v 17. stoletju, ko so v nekaterih državah ustanovili prve stalne vojske. Čeprav naziv »kapetan« zasledimo že v šestem stoletju, v tem primeru ne gre za čin, temveč le za naslov, ki so si ga prisvajali kralji in njihovi vojskovodje. Med njimi je tudi car Dušan zahteval, naj ga rimski papež imenuje za kapetana v križarskih pohodih proti Turkom.

Šele s pojavom stalnih najemniških vojsk s stalnimi starešinami se začno razvijati tudi čini. V nemških najemniških polkih je bil najvišji čin polkovnik (Oberst — najvišji), ki je imenoval komandirje čet — kapetane. Na čelu vojske je bil generalni kapetan ali generalni polkovnik, medtem ko je bil v konjenici najvišji čin feldmaršal. V štabu švedskega polka pa so imeli še majorja, ki je opravljal operativne in administrativne dolžnosti.

V začetku 18. stoletja pa opazamo v tedanjih vojskah približno iste čine, kot jih imamo še sedaj. Tako na primer so v francoski vojski imeli razvodnika, desetarja, vodnika, starejšega vodnika, starejšega vodnika 1. razreda, zastavnika, podporočnika, poročnika 2. razreda, poročnika, kapetana 2. razreda, kapetana, majorja, podpolkovnika, polkovnika 2. razreda in polkovnika.

MIHAJLO ROSTOHAR:

KAKO JE NASTALA PRVA JUGOSLAVIJA

(Odlomki iz mojih spominov)

Da se zavarujemo pred pretečo nevarnostjo, sem sklical svoje oficirje in jim razložil situacijo, v kateri smo se znašli. Soglašali smo, da je treba hitro ukrepati. Sklenili smo torej, da z vojaško silo odstranimo deželnega predsednika Atemsaa, predsednika vrhovnega sodišča Elsnerja in policijskega direktorja grofa Künigla. 1. novembra ob 9. uri sem šel v spremstvu nadporočnika Badjura na deželno vlado, aretiramo grofa Atemsaa in ga vtaknemo v ječo deželnega sodišča. Tu smo aretirali še predsednika sodišča Elsnerja, nakar gremo na policijsko poveljstvo, kjer smo odpeljali grofa Künigla in komisarja Skubla ter ju vtaknili v ječo deželnega sodišča. Kljub temu pa se narodna vlada ni mogla ustanoviti. Prerivali so se za predsedniško mesto cele tri dni in so med tem izpustili iz zaporov aretirane nemške oblastnike, Mestni svet pa se je pogajal z avstrijsko vlado o prevzemu oblasti, s tisto vlado, kateri smo uporni oficirji pred tremi dnevi odpovedali pokorščino!

Revolucionarni oficirji nismo imeli druge možnosti, kakor da smo ravnali tako, kakor so takratne razmere zahtevale. Zato sem prepričan, da bo zgodovina naše ravnanje z razumevanjem presojala.

O dogodkih v Ljubljani je zvedel tudi štab Boročičeve armade, ki je že drugi dan zgodaj sklical štacijsko poveljstvo: »Iz Ljubljane prihajajo nenavadne novice. Kaj se tam godi?« V prvem trenutku sem bil v zadregi, kaj naj odgovorim. Zavedal sem se, da ne smem povedati resnice, da je treba situacijo naslikati kar najbolj neugodno za soško armado, katere poveljstvo se je nameravalo preseliti v Ljubljano. Odgovoril sem, da je prišlo v Ljubljano iz Zagreba poročilo, da so antantne čete zasedle Reko, Karlovac in Novo mesto in da gredo proti Ljubljani. Vprašam še, kaj je treba ukreniti, nakar je telefon obmolnil. Slutil sem, da bo generalni štab moje poročilo dal preveriti. Zato smo sklenili, da hitro postavimo na Tržaški cesti na Viču barikade, ki smo jih zasedli z oboževanimi srbskimi, ruskimi in domačimi vojaki. Na teh barikadah so vohale slovenske zastave. Te čete naj bi predstavljale antantne čete. Popoldne okrog 15. ure so se od daleč približali avtomobili Boročičevega štaba. Ko opazijo barikade, zasedene z vojaštvom v srbskih in ruskih uniformah, so se obrnili in zdirjali nazaj. Drugi dan zjutraj se je oglasila po telefonu vrhovna vojaška komanda iz Wiener-Neustadta. Oglašim se v srbohrvaščini: »Ovdje komanda srbske armije,« nakar je telefon obmolnil.

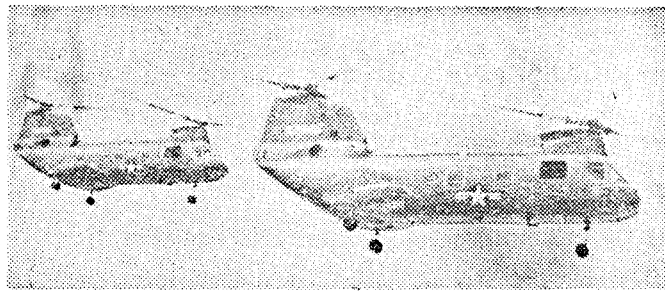
Ko smo v Ljubljani odstranili avstrijsko vlado, je bilo treba preprečiti, da bi prišel v Ljubljano Boročič s svojim štabom. Kajti Boročič je zavrnil poziv »Narodnega veča«, naj prizna Narodno veče in se stavi na razpolago. Boročič je na ta poziv Narodnega veča odgovoril, da pozna samo eno oblast in ta je avstro-ogrska vlada. To sem zvedel od dr. Zervaja. Na posvetovanju smo prišli do zaključka, da bi bilo treba Boročičevo armado prijeti od zadaj — na ta način, da jo z alarmantnimi poročili zbegamo. Sklenili smo, da kar mogoče hitro za hrptom Boročičeve armade raztremo letake z gesli: »Vojaki, vojne je konec. V Ljubljani so že antantne čete. Nemčija in Avstrija sta ponudili antanti mir. V Zagrebu in v Ljubljani je bila proglašena samostojna država Jugoslavija. Vojaki, položite orožje pri najbližjem narodnem svetu in pojdite mirno domov. Slovanski polki naj gredo proti Ljubljani, nemški in madžarski polki pa skozi Trbiž in Koroško v svojo domovino, kjer jih željno pričakujejo rojaki.« Te letake smo dali tiskati v Peskovi tiskarni v Ljubljani in jih še tisto noč z avtomobilov raztrosili za fronto. To je imelo popoln uspeh. Začeli so odhajati, najprej češki in hrvaški polki, sledilo jim je madžarsko in nemško vojaštvo. Ko se je Boročič s svojo armado umaknil na Sočo, ni našel tu več svojih rezerv, kajti njegove rezerve so med tem že pobeignile s fronte. Sam se je umaknil skozi Trbiž v Celovec. Nekaj mesecev nato je v Fremdenblättern objavil članek o razpadu svoje armade, kjer pravi med drugim, da njegova armada ni bila poražena, ampak je postala plen razkrojevanih vplivov zaledja. (»Ist dem zersetzendem Einfluss des Hinterlandes anheimgefallen«).

S fronte so zdaj prihajale čete dan in noč. Vojakom je bilo treba za silo postreči s toplo hrano in jih kar mogoče hitro odpremiti domov. Na ljubljanskem kolodvoru je vojaška kuhinja delila izčrpanim vojakom skromno hrano, s tem smo dosegli, da si vojaki niso sami iskali hrane in da niso plenili. Vsak se je zadovoljil tudi s pičlo hrano, kajti vesel je bil, da se je po štirih letih končno izmotal iz strelskega jarka in da se vrača domov med svoje. Da se je demobilizacija izvršila brez vsakega nasilja in krvoprelitja, imajo veliko zaslugo naši železničarji, katerih večina je bila po 36 in še več ur nepretrgoma v službi.

Neverjetne težave pa smo imeli z organiziranjem narodne vojske. Ko smo sestavili eno četo, je bilo tam čez nekaj ur le še nekaj vojakov. Tako se je zgodilo, da smo morali na kolodvoru po trikrat na dan menjati stražo. To se je zgodilo iz dveh razlogov. Prvi razlog je bil, da je vojaštvo hrepelo po domu, drugi vzrok tega pa je bilo pomanjkanje narodne zavesti. Splošen razkroj soške armade je postajal za nas nevaren zlasti iz tega razloga, ker so za zadnjimi četami razpadle Boročičeve armade pritiskali Italijani, ki so zasedli Trst, Gorico in nato celo Notranjsko do Vrhnike. Ta novica, ki je prišla v Ljubljano 6. novembra zjutraj, je demoralizujoče vplivala na naše vojaštvo, tako da jih je mnogo pobeignilo iz Ljubljane. Svoje oficirje sem sklical na posvet na Stajersko. Najprej smo sprejeli sklep, da se obrnemo na Zagreb za pomoč. Iz Zagreba pa so nam odgovorili, da vojaške pomoči ne morejo dati, ker Italijani ogrožajo tudi hrvaške pokrajine; zasedli so že del Dalmacije in Istro. V tej obupni situaciji sem prejel od poveljnika kolodvorske straže, nadporočnika Jarca, sporočilo, da je iz Solnograda pravkar prispel v Ljubljano transport s 600 srbskimi vojnimi ujetniki (pod poveljstvom majorja Švabića.

(Nadaljevanje)

V BESEDI IN PODOBI

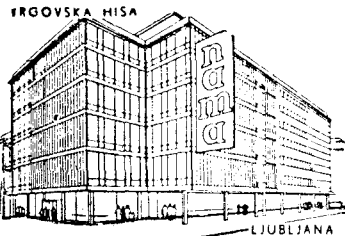

MORNARIŠKI HELIKOPTER »UH-46A« je namenjen za prevoz materiala in ljudi z ene ladje na drugo. Naenkrat lahko prepelje 20 oseb, leti pa lahko s hitrostjo 230 kilometrov na uro kakih 130 kilometrov daleč

NA MINOPOLAGALCIH se naši mornarji nenehno urijo, kajti mine so pri obrambi obale zelo pomembne. Zato morajo mornarji na teh vojnih ladjah dobro poznati vse vrste in tipe morskih min in tudi to, kako jih je treba hraniti, nalagati na ladje in spuščati v morje.

V novi trgovski hiši

naima

v Ljubljani, Titova cesta

Non-stop od 7.30 do 20. ure

6 prodajnih etaž

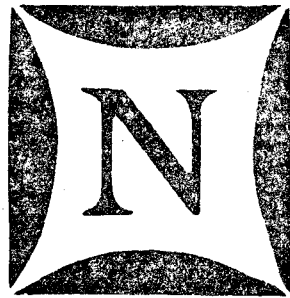
10.000 artiklov

za dom, družino, gospodinjstvo, šport, rekreacijo itd.

Obročno odplačevanje.

10 % popust pri nakupu s tujo valuto.

Dostava na dom.

Miodrag Tripković NOĆ OBRAČUNA

— Potem poslušajte... — je zavpil fant.
— Nočem vas poslušati in nočem vas več videti... niti v kavarni! Če boste prišli, vas bom vrgel ven. Če boste začeli nadlegovati mojega otroka, vas bom ubil, pa naj se zgodi, kar hoče. — Kavarnar se je vzravlnal in povlekel polkno k sebi. Verjetno bi ga tudi zaprl, ko ga fant ne bi ujel za roko in povlekel nazaj.
— Poslušajte, vi trdovratnež, — je fant sedaj jezno vzkliknil. Ali me boste ubogali in se skrili, mi je vseeno. Toda skrivite Mileno. In še nekaj: skupina, ki bi morala nocoj oditi h Kragulju, da bi jo odpeljal v partizane, naj gre po drugi poti in naj nikar ne pride h Kragulju.
Kavarnar je najprej izbulil oči od presenečenja, nato pa je hitro pomežiknil.
— Major von Kempfer je o vsem obveščen in čeprav ni postal zasede, jo bo gotovo kmalu. Zato takoj pošljite nekoga h Kragulju. Naj se tudi on in njegovi umaknejo o pravem času.
— Zakaj mi to pripovedujete? — je vprašal kavarnar dosti bolj prijazno s prizvokom negotovosti v glasu. — Kaj se mene vse to tiče in zakaj me spravljate v zvezo z neko skupino, ki mora iti v gozd. Ne poznam nobenega Jovana Kragulja.

Fant se je nasmehnil.
— Poznate. Prav zdajle ste se izdali, da ga poznate, kajti jaz sem omenil samo njegov priimek, vi pa ste povedali še ime, ki je sicer pravo... Toda dovolj prazne slame. Skrijte se in obvestite tiste ljudi in Kragulja. Samo hitro, drugače bo prepozno.

Kavarnar je hotel še nekaj reči, a fant je že tekel po ulici ob reki. Malo kasneje je prečkal majhen park in prišel na blatno uličico, ki se je vzpenjala navkreber proti neki hiši, obdani z ograjo iz letev.

Pred podboji je obstal. Pritisnil je na kljuko. Vrata so bila zaklenjena. Sklonil se je in pred pragom nabral drobnega peska, da bi ga vrgel v okno. Pesek je zaprasketal po steklu, hip kasneje pa se je okno odprlo in prikazala se je glava človeka srednjih let z razkuštranimi lasmi. Bil je v srjaci.

— A, ti si, — je rekel, priprl okno, malo zatem pa se je prikazal med vrati.

Pesek na stezi je šumel, ko se je bližal vratom. Občutno je šepal z desno nogo.

— Si sam? — je vprašal.
— Sem, Ranko. Pohiti!
— Da se ni kaj zgodilo? — je vprašal človek.

— Zgodilo se je nekaj, na kar nisimo mislili. A zdaj nimava časa. Prihajam od kavarnarja Kovačevića. Rekel sem mu, naj se on in Milena takoj skrivata, ker jima preti nevarnost. Povedal sem mu še nekaj v zvezi z Jovanom Kraguljem, toda ta trmasta butica mi ne verjame. Steci takoj k njemu, pa mu še ti povej. Steci takoj, drugače bo prepozno. In ne pozabi mu še ti zabiciati, naj nocojšnja skupina ne gre h Kragulju in naj obveste Kragulja o nevarnosti, ki mu preti.

Ze hitim, — je vzkliknil Ranko. — Samo da odnesem tisto...
— Se nekaj, — mu je zaklical fant. — Gotovo poznaš tisto rdečelaso lepoticico, Olgo Pavlovič?

— Kdo je ne pozna. Lahko blago.
— Brž ko opraviš pri Kovačeviću, vzemi še enega moža in pojdi k njej. Stanuje v...
— Vem, kje stanuje. Nasproti cerkve.
— Tako je. Splezala bosta čez ograjo in se približala vratom z vrta. Če ima zvonec, trikrat pritisni... Je vse jasno?
— Vse. Ne skrbi.
Ranko je odšel k hišnim vratom, Marić pa je zdrvel po uličici navzdol proti središču mesta.

OSMO POGLAVJE NEPRICAKOVAN OBISK

Ko je stopila iz kopalnice, si je Olga Pavlovič izpulila lasnice in dovolila spetim lasem, da so se razsuli v vsej svoji dolžini po razgaljenih ramenih in golih prsih. Videti je bilo, ko da so se z glave vsuli ognjeni zublji, ki so ob vsakem koraku lizali ko sneg belo telo. Šla je skozi predsobo in stopila v spalnico. Na svojem toplom telesu je pri tem čutila prijeten piš nočnega zraka, ki je prodiral skozi majhno odprto lino pri vrhu velikega trikotnega okna, zastrtega s težko žametno zaveso. Voda jo je osvježila. Utrujenost in teža v glavi, ki ju je čutila vselej, kadar je bila v kakem zaprtem prostoru sredi množice neznanih ljudi, sta izginili. In ko bi ne bilo tega čudnega fanta, ki jo je tako nesramno zapustil, bi v glavi čutila prijetno praznino, ki nastopi, kadar človek ne misli na nič določenega, ampak prepušča mislim, da se prepletaje in meňjavajo, kadar se jim zdi in kakor se jim zdi.

(NADALJEVANJE)

Komandant Tretje prekmorske

Pred kratkim je v krogu svoje družine in številnih prijateljev ter vojnih tovarišev praznoval svojo pedesetletnico nekdanji komandant 3. prekmorske brigade tovariš Bogdan Viskič.
Življenjska pot tov. Bogdana se je začela v krogu napredne družine. Kaj kmalu se je doraščajoči mladenič srečal z delavskim gibanjem. To se je zgodilo v Sarajevu, kjer se je učil za kovinarja. V letih, ki pomenijo zaradi prihoda tovariša Tita na čelo naše Partije njen vzpon, je postal njen član tudi tovariš Bogdan. Toda kmalu so ga aretirali.

V letu 1941 ga spet srečano v vrstah borcev. Na Biokovo in po vsej Dalmaciji ter Bosni se je bojeval. Leta 1943 je bil že namestnik komandanta oddela na Biokovu, nato pa namestnik komandanta brigade. Posebno se je izkazal ob kapitulaciji Italije, ko je sodeloval pri razoroževanju okupatorskih enot in ustanavljanju novih brigad NOVJ.
Zaradi hudih naporov, posebno med VI. sovražno ofenzivo, je odšel spomladi 1944 na zdravljenje na otok Vis. Prav takrat so prišli tja tudi prvi

borci 3. prekmorske brigade. Ceprav bolehen, je takoj privolil, ko mu je komandant 26. divizije general Božovič ponudil poveljstvo nad brigado. To je napravil, ko je videl, kdo so borci v brigadi. Ta naloga je bila težavna in kočljiva, saj je bilo v brigadi dokaj malo vojaško izurjenih borcev. Pri tej odločitvi mu je pomagalo, da je pozimi 1943 na 1944 v Bosni videl pogumno obnašanje borcev 1. prekmorske brigade.

V šestih mesecih neprestane izurjenosti in manjših akcij na sosednje otoke je tovariš Bogdanu uspelo iz borcev napraviti izurjene in večje vojske, ki so bili sposobni sodelovati v bojih ob sočelovanju topništva, tankov, letalstva in močnarice. Predvsem je uporabljal, da morajo mladi borci postopoma sodelovati v vedno hušjih bojih.

Med drugimi je poveljeval brigadi v čiščenju Korčule, zlasti pa se je izkazal pri izdelovanju sovražnika na polotoku Pelješcu. Po osvoboditvi Janjine in Stona, kjer se je hitro začel izkazovati, je dobil naziv udarna. Ko so četniški elementi v Italiji pripravljali napad na Vis, ki je bil takrat skoraj brez vojaštva, je med svoje voine tovariše. Leta 1953 je prejel na Okroglici iz rok tovariša Tita odlikovanje za brigado. Tudi letos smo ga videli v Ilirski Bistrici.

Zelimo mu še dolgo in srečno življenje.

Albert Klun

Partizanski obrazi

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

OBISKALI SO NAS HOLANDSKI BORCI

Štirje holandski državljani, ki so v Jugoslaviji sodelovali v oboroženem boju proti okupatorju, so pred kratkim prispeli v Zagreb kot gostje zveznega odbora ZZZB NOV Jugoslavije.

Thomas Vroegop, Serman Norder, Peter Blokland in Bistjan van Verder Wiel, ki so v Jugoslavijo prišli s svojimi ženami, bodo obiskali nekatere organizacije ZB ter razne kraje v Slavoniji in Moslavini, kjer so se v jugoslovanskimi partizani borili proti skupnemu sovražniku. Gostje iz Holandije bodo ostali tudi nekaj časa na oddihu v počitniškem domu ZZZB NOV v Makarski.

TOBAČNA TOVARNA
LJUBLJANA

● Kam je Halsteinova doktrina pripeljala Zahodno Nemčijo? Zahodnonemški zunanjepolitični komentator Sebastian Häfner piše o Halsteinovi doktrini, po kateri pretirna Zahodna Nemčija diplomatske stike z vsako državo, ki prizna Vzhodno Nemčijo: »Bonska republika se je znašla v violi stroge guvernante, ki je sklenila, da bo deklicilo, t. j. Nemško demokratično republiko, ločila od slehernega stika z moškimi. Zdad pa mora, ne da bi si mogla pomagati, gledati, kako prihajajo tja in odhajajo odonod mladeniči, pri čemer se dogaja — to, ona že zdavnaj ve — vse mogoče, kar povzroča, da se stresse ob pomisli, da bo nabočil dan, ko se bo zgodilo še tisto poslednje. In guvernanta ve, da v stvarnosti ni moč temu uiti...«

S kljuke in klina

● Odrezavost. Na nekem münchenskem nagradnem natečaju je neki mladenič na vprašanje, kaj pomeni beseda »aspirant« (človek, ki se za kaj poteguje), po kratkem premišljevanju takole odgovoril: »To je človek, ki požira aspirine.«

● Duhovnik ugonablja kače. Jovan Kostov, duhovnik iz Miravca pri Djevdeljcih, je v treh letih ubil na dvorišču pri hiši, v kateri stanuje, 400 strupenjač. Kostov ubije vsako leto v maju in juniju, ko se plazilci parijo, pa 10 in še več kač. Letos jih je v enem samem mesecu ubil kar 90. Tudi v juliju je ubil, čeprav se v tem mesecu ne parijo, vsak dan po 3 do 4 strupenjače.

● Veter spada med največje vires energije. Skupna energija vetra na našem planetu je približno 5.000-krat večja ko energija premoga, ki ga uporabimo na vsem svetu v enem letu. Človek je uporabljal veter že zdavnaj, najprej pri plovlbi (jadrnice!) v bronasti dobi.

● Pri Savudriji so našli biserne školjke. Našli so jih po naključju med amforami (antični vrč z dvema ročema) na neki potopljeni rimski ladji. Savudrijski ribiči trdijo, da je bila na mestu, kjer so našli bisere, pred 50 leti »farma« bisernih školjk — lastnina nekih amaterskih ribičev. Bisere so svetle barve; največji dosežejo velikost fižolovega zrna, vendar je samo nekaj deset bisercv.

● Poslopje zvezne skupščine v Beogradu so gradili — z vmesnimi prekinitvami — 30 let.

● V Jugoslaviji so lani uvozili 476.000 zajcev, največ v Srbiji in sicer 292.000.

● Uslužbenec Industrije motorjev v Rakovici Peter Lalić ima sijajen spomin. Lalić zna na pamet številke 2.600 delov, iz katerih so sestavljeni traktorski motorji.

● Zivo ali negašeno apno in oglik sta sirovini, iz katerih se z različnimi kemičnimi postopki pridobivajo plastična snov polivinil, umetno vlakno orlon in umetni kavčuk.

URISNIO BATAILION

MILO
PAVLIN
EVGEN
SAJOVIC

55. Sprožili smo naše orožje. Mislim sem, da mi z orjaškim kladivom nekdo tolče po glavi. Posamezni strelci in rafali se niso šili, vse se je zililo v hreščeč, zategel hrup. Na cesti zmeda, patrulja se je razpršila, nekaj domobrancev je obležalo na cestišču, v odtočnih jarkih in po travniku. Drugi so bežali proti narasli Mirni in skalavi v vodo. Že so nekateri naši prenehali streljati, tekli so z brega in šele jaz sem se jim pridružil, ne da bi mi kdo ukazal. Nihče nam ni streljal nasproti, samo naši mitraljezci, ki so ostali v gozdu, so s kratkimi rafali iskali posamezne begunce kar čez naše glave.

56. Potem sem videl nekega Litvanca, kako je zgrabil domobrancia, ki je prepočasi bežal in se skušal skriti za skednjem pri tisti hiši. Drugi je domobrancia izrgal paško iz rok in ga prijel za laket. Kot bi trenil, sta ga imela na robu gozda. Zdad smo imeli ujetnika in lahko smo se vrnili v divizijski štab, ker smo izvršili ukaz. Kmalu smo korakali proti vasi, kjer smo stanovali. Mimo reče smo prestrašili naše intendante, ki so pri kmetih zbirali živila. Mislili so, da smo domobranci, pa so poskakali skozi okna in tekli v gozd. Niti dve uri nista minuli, kar smo zajeli tistega domobrancia, ko smo prikorakali v vas.

57. Bilh smo sila ponosni na naš plen, posebno ker nas je gledal načelnik sovjetskega vojaškega odposlanstva. Korakali smo, da se je cesta tresla pod nami in naši Rusi so zapeli eno izmed svojih vojaških pesmi. Naš komandant je reportiral o uspešno opravljeni nalogi ter izročil štabu ujetnika. Seveda smo bili takoj pohvaljeni in sam divizijski komisar nam je ukazal, da moramo dva dni počivati. Razdeležh so nam tudi precej cigaret. Vrnili smo se v našo vojašnico, kjer nas je še čakala slama, ki smo jo pred dnevi raztrosili po tleh, ko smo odhajali. Kako se je zdaj prileglo mehko in toplo ležišče...

